

בעניני תשעה באב - שיעור 668**I. ההלכות**

- (א) **נהגו שלא ללמוד בערב ת"ב** מחצות ואילך כ"א בדברים המותרים בט"ב (רמ"א תקנ"ג - ז) והגר"א בכיאוורו כתב דחומרא יתירא היא וכן המאמר מרדכי דאי לאו דמיסתפינא מחבריא הו"א דאפילו ביום ט"ב עצמו היה לנו להקל מ"מ אסור שאיסור ברור הוא בש"ס אמנם בעט"ב יש להקל וכן דעת המהרש"ל והחיי אדם להקל בעט"ב אמנם המג"א החמיר כפסק הרמ"א
- (ב) **בסעודה המפסקת** אינו צריך לחלוץ מנעליו דאין אבילות נוהג עד הלילה ומטעם זה מותר לישב על הספסל אחר הסעודה (רמ"א תקנ"ז - ז ומ"ב י"ח)
- (ג) **ויש שנהגו** שלא לישב ע"ג הספסל אחר השקיעה (שו"ת שלמת חיים רכ"ו ואג"מ ז - ט)
- (ד) **יש לנקות השלחן** ולהדיח הכלים תיכף אחר האכילה כדי שלא יצטרך לעשותו בלילה
- (ה) **אחר שאכל סעודה המפסקת** מותר לחזור ולאכול א"כ קבל עליו בפירוש שלא לאכול ומ"מ נכון יותר להתנות בפירוש בפה שאינו מקבל עליו התענית (מ"ב תקנ"ג - ז)
- (ו) **בליל ט' באב לובשין בגד עליון שאינו חשוב** והולכין לבית הכנסת ועיין בספר נטעי גבריאל (ש"ח) דכן נהג רב משה
- (ז) **מי שצריך לאכול יש שכתב שיניח תפילין בבוקר** לפני אכילתו (משנת יעקב תקנ"ה - ג) ועיין בשש"כ (ס"ז - הערה ק"ח) דחולה האוכל אחר חצות יניח תפילין לפני שאוכל ובמנחה יניח פעם שנית
- (ח) **יש נוהגים שאינו מתפלל אַבֵּל** לפני התיבה הואיל ואקרי מועד ויש חולקין ואבאר
- (ט) **יש נוהגים שלא לברך** שעשה לי כל צרכי (סידור התניא מנהגי הגר"א וערוך השלחן מ"ו - י"ג) ודלא כהמ"ב (תקנ"ד - ל"ח) והחזו"א נהג לברך עוטר ישראל בתפארה רק במנחה (נטעי גבריאל דף ע"ג)
- (י) **מי שטעה ואמר נחם** בתפלה שאין אומרו אינו חוזר שלא הוי הפסק (ק"ח - י"ז) וע"ע במ"ב (ל"ח) וצ"ע
- (יא) **מי שצריך לאכול בט' באב צריך ליטול ידיו** כדרכו אבל לא יטול ידיו במים אחרונים (בשם רב משה)
- (יב) **קטן שיודע עניני התענית** אין ללבוש מנעל של עור (בשם רב משה)
- (יג) **אחר חצות מותר לאיש לומר מזל טוב** דמאחר חצות מותר לישב על הספסל ולכן גם מותר לומר מזל טוב (בשם רב משה)
- (יד) **אינו חייב לקום לפני תלמיד חכם** או זקן אבל הכרה קצת מותר (בשם רב משה)
- (טו) **אין אומרים תהילים** ומי שכירך אלא אם כן הוא צורך גדול (בשם רב משה)
- (טז) **מותר לתפור בגדים מיד אחר התענית** משום דאין להוסיף על מה שכתבו האחרונים ובפרט דיש מתירים ואף לרחוץ תיכף במוצאי התענית מותר ורק במרחץ נוהגין איסור
- (יז) **יזהר שלא לקרא פרשיות קריאת שמע בזמן הנחת תפילין** דהא כעת הוא רק כקורא בתורה ות"ת אסור כל היום (מ"ב תקנ"ה - ה) וע"ע בשערים מצויינים בהלכה שחלק על המ"ב ופסק שצריך לקרוא ק"ש בהנחת תפילין
- (יח) **לא יטייל בשוק** שלא יבא לידי שחוק ושמחה ועישון טאבאק יש אוסרין ויש מתירין אחר הצהרים בצנעא תוך ביתו (קיצור שו"ע קכ"ד - י"ד)
- (יט) **נכון שלא לשמש מטתו** ליל עשירי אם לא כשהוא ליל טבילה או שהוא יוצא לדרך או בא מן הדרך (שע"ת ובקיצור שו"ע קכ"ה - כ"ז)
- (כ) **חולה המותר לאכול בת"ב** אינו מחוייב לאכול פחות פחות מכשיעור בכדי אכילת פרס כמו ביוכ"פ ועיין בערוך השלחן (תקנ"ז - ז) וכן דעת רוב הפוסקים ודלא כהבה"ל (ד"ה דמקום חולי)

- ומיהו נוהגין להתענות כל זמן שאין להם צער גדול מ"מ המיקל לא הפסיד (רמ"א תקנ"ד - ז)
- (כא) מעוברת ומינקת צריכין להתענות (תקנ"ד - ה) מ"מ תתייעץ עם הרופא
- (כב) יולדת תוך ל' עיין בערוך השלחן שאין להתענה וכן קטנים אפילו י"ב שנים אין מתענין ואפילו ביום הכפורים (מ"ב תרט"ז - ט) קטנים אין מתענין
- (כג) אסור להריח בשמים בת"ב אפילו להשלים המאה ברכות (תקנ"ט - ז)
- (כד) ההולך למלאכתו אחר חצות המיקל לנעול מנעלים של עור אם הולכים בין הגוים יש לו על מה לסמוך (רמ"א תקנ"ד - י"ז)
- (כה) אין לטבול טבילת עזרא בת"ב (ד"ע) אמנם עיין בשו"ת מהר"ש הלוי (ט) שמתיר לבעל קרי לרחוץ ביוכ"פ אולי יש להקל למי שאינו מבטלו בשום פעם וצריך שאילת חכם
- (כו) מי שישב על גבי מדריגות החדר או הבית הוי כיושב על גבי הקרקע (ד"ע)
- (כז) נשים ובתולות צריכות להשתתף באמירת איכה וקניות
- (כח) אי מחוייב ללמוד כל היום דברים המותרים או אין מצוה של לימוד התורה בת"ב עיין בספר לימי בין המצרים (דף רי"ג) ובפסקי תשובות (תקנ"ד - ה) ואבאר
- (כט) רב שיקבץ תלמידיו וילמוד עמהם שיעור במדרש איכה או בפרק אלו מגלחין עיין בשו"ע (יו"ד שפ"ד) וכ"כ המג"א (רי"ג תקנ"ד) שהמלמד אסור ללמוד עם תלמידו אפילו דברים הרעים מיהו מנהג העולם להקל וצ"ע
- (ל) הנוסע בבאס בת"ב לפני חצות מותר לישב דשם אינו מקום להראות אבילות מ"מ אם אפשר יותר טוב לעמוד

(לא) בענין הכתונת שאין בו STARCH עיין בספר אנינות ואבלות של חורבן (Y.Y. Grossman דף 47) שהוא בגדי זיעה ויכול להלבישו אחר הכביסה מראש חודש עד אחר התענית וכ"כ בספר מועדי ישרון (דף 133-134) שיש חילוק בין כתונת שיש בו starch ושאיין בו starch והביאו בשם רב משה וכן כתב בשו"ת רבבות אפרים (ג - ש"פ) בשם רב שמעון Eider ויש חולקין ולענ"ד יותר טוב להתמיר בהעיקר דהיינו עשיית תשובה וקבלת תשובה מדברים שהם טפלים דהיינו הכתונת שדעת רב משה היה לקולא ועיין בספר הליכות שלמה (דף ת"כ) דצ"ע אם נוהג בכגדי זיעה איסור בגדים חדשים בתשעת הימים

II. השקפות בענין החורבן (נטעי גבריאל דף ל"ט)

- (א) עיין ביעב"ץ בסידורו שהחטא הגדול שמאריך הגלות הוא שאנו אין מצערים על חורבן בית מקדשינו ויושבין בגלות בנחת רוח וישוב הדעת ולא מתפללים בלב שלם להגאולה
- (ב) ועיין במדרש (איכה 3 - ז) דרבי אחר החורבן דרש רק 24 דרשות על החורבן ואח"כ נשבר לבו וככה ורבי יוחנן היה צריך לדרוש 60 דרשות כדי שישבר לבו שהוא חי מאה שנה אחר החורבן ונשכח יותר מדעתו ורבי חי בזמן החורבן ודואג יותר ולכן אין צריך לדרוש רק 24 דרשות ואנחנו בזמנינו הוא אלפים שנים אחר החורבן ואין נשבר לבנו מכל הדרשות וזה הצרה הגדולה (עיין בספר ענינו של יום על המועדים)
- (ג) עיין בספר יערות דבש לרבינו יהונתן אייבשיץ שכתב "מי אשר בשם ישראל יכונה, אם יקח אל לבו חורבן ציון וירושלים דהוי פלא מה שאינו מאבד עצמו לדעתו אבל לעשות זאת נאסר לנו
- (ד) הטעם שנוהגים לכסות הסכין בשעת ברכת המזון (מ"ב ק"פ - י"ח) לפי שפעם אחד הגיע אחד לברכת בונה ירושלים ונוכר חורבן הבית ותקע סכין בכטנו וע"כ נהגו לסלקו בשעת הברכה
- (ה) עיין בספר נתיבות שלום (צמדזר דף ק"ז) הבכיה בט' באב לא על העבר אלא על ההוה והעתיד דהיינו לבנין בית המקדש השלישי משא"כ הבכיה של נכרי הוא על העבר וראיה לדבר מהפסוק "והנה נער בוכה... ותאמר מילדי העברים זה" כי בת פרעה שמעה בכית עברי שהוא על ההוה והעתיד ולא בכית נכרי שהוא על העבר
- (ו) ט' באב הוא מועד כי הוא אבנים היסודית מבנין בית שלישי